

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою
Управління діяльністю банків на фінансовому ринку
(назва освітньої програми)

на тему: **«КРЕДИТНИЙ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ БАНКУ В УМОВАХ
ЦИФРОВІЗАЦІЇ»**

Виконавець:

Студент 6 курсу ЦЗВФН

Клімашевська Олена Дмитрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Деркач Юлія Борисівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

Одеса 2022

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасних економічних умовах організація ефективної кредитної діяльності банків є запорукою розвитку як банківського сектора, так і економіки держави в цілому. Але фінансова невизначеність та воєнні дії не сприяють розвитку процесів функціонування банків України на кредитному ринку, а призводять до скорочення обсягів банківського кредитування, збільшення проблемних позичок, що негативно впливає на прибутковість банків та їх фінансову стійкість. Кредитування залишається основним джерелом доходів для банків, але воно і генерує підвищений кредитний ризик.

У зв'язку з цим заслуговує на увагу питання підвищення ролі кредитного ризик-менеджменту банків, визначення його можливостей в організації процесів управління кредитними ризиками на основі нових фінансових технологій.

Зазначені проблеми фінансового забезпечення інноваційного розвитку банків України також не сприяють подальшому розвитку цифрової трансформації національних банків, які в умовах посилення конкуренції з боку цифрових кредитних площадок, не мають фінансових джерел для розвитку як цифрових кредитних продуктів і послуг, так і цифрових технологій для управління кредитними ризиками.

З метою стимулювання розвитку конкурентних переваг банків України на кредитному ринку в умовах впливу цифровізації, необхідно удосконалювати існуючі та впроваджувати нові інструменти кредитного ризик-менеджменту, які сприятимуть підвищенню якості кредитних портфеля банків на основі цифрових технологій.

Проблемам про розробки теоретичних та організаційно-методичних положень кредитного ризик-менеджменту присвячені наукові праці вітчизняні та зарубіжні вчені, серед яких: Вовчак О.Д., Глущенко В. В., Дзюблюк О. В., Єпіфанов А. О., Жердецька Л.В., Коваленко В. В., Ковтун Д. В., Майборода І. С., Оніщенко Ю.І., Примостка Л.О., Прийдун Л. М., Шульга Н.П та ін..

Незважаючи на значну кількість наукових розробок з досліджуваної проблематики, питання організації кредитного ризик-менеджменту потребують додаткового опрацювання в умовах розвитку цифрової економіки.

Мета роботи – обґрунтування теоретичних засад й практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності кредитного ризик-менеджменту в умовах цифровізації.

Відповідно до поставленої мети в результаті дослідження потрібно було вирішити такі **завдання**:

- визначити наукові підходи до визначення сутності кредитного ризику банків;
- охарактеризувати сутність, складові та особливості банківського кредитного ризик-менеджменту;
- обґрунтувати вплив цифрової трансформації на кредитний ризик-менеджмент у банках;

- проаналізувати сучасний стан кредитного ринку України;
- оцінити залежність ставки за позичками від ризикованості кредитних вкладень
- провести аналіз інструментів ризик-менеджменту кредитного портфеля сучасних банків України;
- описати підходи до стрес-тестування кредитного ризику;
- обґрунтувати вплив цифрових кредитних технологій на моделювання попиту позичальників на кредитному ринку.

Об'єкт дослідження – процеси кредитного ризик-менеджменту в банках.

Предмет дослідження – теоретико-методичні засади розвитку процесів кредитного ризик-менеджменту в банках в умовах цивровізації.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використовувались загальнонаукові та специфічні методи наукового пізнання. Логіко-діалектичний метод – для визначення сутності фінансової структури та корпоративного бізнесу банку. Методи аналізу, синтезу та порівняльного аналізу – для дослідження тенденцій розвитку та оцінки ефективності корпоративного сегменту банківського бізнесу. Метод системного аналізу та узагальнення – для виявлення чинників підвищення ефективності банків. Графічний та побудови аналітичних таблиць – для наочного відображення результатів дослідження. Метод побудови матриць – для оцінки стратегій розвитку корпоративного бізнесу банків. Кореляційно-регресивний аналіз - для оцінки впливу та виявлення характеру та тісноти зв'язку між показникам, які характеризують діяльність банків та якістю кредитної діяльності.

Інформаційною базою дослідження є: Конституція України, закони й інші правові акти України, постанови, звітні і статистичні дані Національного банку України, Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державної служби статистики України; дані Світового банку та Організації економічного співробітництва і розвитку, Європейської Комісії, матеріали наукових конференцій, звіти та аналітичні матеріали ПАТ АБ «Південний», а також наукові публікації, присвячені проблемам розвитку кредитного ризик-менеджменту банків.

Методологічну основу роботи становить діалектичний метод дослідження теоретичних аспектів теми, системний підхід до всіх досліджуваних процесів і явищ, застосування економіко-математичних, статистичних, соціологічних і маркетингових методів при вивченні прикладних аспектів теми.

Обсяг і структура роботи визначені актуальністю даної проблеми, її практичною значущістю, метою і логікою дослідження. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3-х розділів, висновків, списку використаних джерел.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ КРЕДИТНОГО РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ БАНКІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ» визначено наукові підходи до визначення сутності кредитного ризику банків. Охарактеризовано сутність, складові та особливості банківського кредитного ризик-менеджменту. Обґрунтовано вплив цифрової трансформації на кредитний ризик-менеджмент у банках.

Сучасні банки у своїй діяльності наражаються великій кількості ризиків, які генеруються зовнішніми чинниками (стан мирової та національної економік, норми регулювання взаємодії банків з державою, суб'єктами фінансового ринку, клієнтами тощо); та внутрішніми чинниками (наявність капіталу, якість управління банківськими операціями, кваліфікація персоналу тощо).

Різноманітні банківські ризики відображають специфіку діяльності банків і є результатом їх дій чи бездіяльності, затримки, передчасності чи хибності дій. Банківські ризики класифікують за такими ознаками: за сферою виникнення, за рівнем і величиною, за можливостями та методами регулювання тощо.

3. Основним у сукупності всіх видів ризиків є кредитний ризик. Традиційно під кредитним ризиком розуміють можливість невиконання боржником своїх фінансових зобов'язань перед банком відповідно до умов договору. Кредитний ризик може бути пов'язаний із позичальником, із предметом застави, змінами в економічній системі, форс-мажорними обставинами.

Ступінь кредитного ризику залежить від безлічі факторів, які можна поділити на макро- та мікроекономічні.

Мета ризик-менеджменту у банку полягає у підвищенні його економічного, фінансового, соціального потенціалу через механізми формування резервів за ризиками та ризикових інвестицій, а також їх ефективного використання. У роботі було розглянуто функції та принципи банківського ризик-менеджменту. Так, до його основних функцій можна віднести прогнозування, організацію, регулювання, координацію, стимулювання та контроль; до основних принципів - усвідомленість прийняття, керованість, незалежність, сумісність з рівнем прибутковості та фінансовими можливостями, економічність, можливості передачі.

Основними методами управління кредитним ризиком є резервування, встановлення лімітів, диверсифікація, страхування та хеджування.

Використання «регтеху» банками в умовах цифровізації сприяє побудові ефективних систем управління ризиками, а також створює умови для мінімізації кредитного ризику (як найважливішого в банківській діяльності). Саме це є основними драйверами розвитку «регтеху»

Основною перешкодою для розвитку «регтеху» в Україні та її банківському секторі економіки є не технологічні обмеження, а скоріш здатність регулюючих органів обробляти великі обсяги даних, які генерує сама

технологія. У зв'язку з цим необхідно прийняти скоординований підхід, спрямований на гармонізацію фінансового регулювання та підтримку розвитку регтеху на кредитному ринку..

Цифровізація .кредитних відносин сучасних банків потребує формування ефективних фінансових технологій «регтеху» управління кредитними ризиками, впровадження яких сприятиме підвищенню ефективності інструментів ризик-менеджменту.

У другому розділі «ОЦІНЮВАННЯ КРЕДИТНОГО РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ БАНКІВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ» проаналізовано сучасний стан кредитного ринку України. Оцінено залежність ставки за позичками від ризикованості кредитних вкладень. Проведений аналіз інструментів ризик-менеджменту кредитного портфеля сучасних банків України.

Встановлено, що чисті активи платоспроможних банків зросли за квартал на 3.3%, переважно зростали обсяги коштів на рахунках в інших банках та депозитних сертифікатів НБУ. Динаміка корпоративного кредитного портфеля була нерівномірною Чистий роздрібний кредитний портфель скоротився за II квартал на 11.1% рівномірно за всіма групами банків як за рахунок зменшення обсягів кредитування, так і через зростання резервів.

Обсяг непрацюючих кредитів вперше за тривалий час почав зростати. У червні фінустанови почали поступово визнавати кредити непрацюючими через погіршення їхньої якості, спричинене бойовими діями. В цілому за квартал питома вага непрацюючих кредитів підвищилася на 2.6 в. п. до 29.7%. Передусім зросла частка корпоративних непрацюючих кредитів – на 3.7 в. п.

Результати проведеного дослідження основних сучасних інструментів управління ризиками портфелів банків України свідчать, що їх раціональне використання банками будуть сприяти посиленню їх конкурентних переваг банку на ринку внаслідок здійснення стратегічного планування з урахуванням рівня ризиків, що приймаються.

У банківській системі України прийняті законодавчі акти, що створюють умови для підвищення ефективності управління ризиками (ризик-менеджменту), збільшення ринкової вартості банку та збереження надійності банку при розширенні продуктового ряду на основі впровадження цифрових продуктів і послуг.

Кредитне раціонування є можливим реальним інструментом підтримки фінансових відносин з платоспроможними позичальниками і згладжування економічних циклів в умовах асиметрії інформації та морального ризику. Водночас у кризові періоди часу зростає роль держави, яка через програми прямого фінансування, пільгового кредитування, через розширення державних гарантій і поручительств для реального сектора економіки, може знижувати кредитні ризики, і, отже, підвищувати якість інформаційного простору економічних агентів.

У третьому розділі «НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ КРЕДИТНОГО РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ВПЛИВУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ» запропоновані підходи до стрес-тестування

кредитного ризику, обґрунтовано вплив цифрових кредитних технологій на моделювання попиту позичальників на кредитному ринку.

Сучасні алгоритми кредитного скорингу, що здійснюються на основі технологій BigData, створюють можливість оцінювати кредитоспроможність потенційних позичальників на основі інформації, яка набагато ширша за дані, що надаються при зверненні до традиційного каналу кредитування. Тому традиційні банки повинні впроваджувати такі моделі аналізу при організації процесів кредитування.

В умовах стрімкого зростання кількості цифрових кредитних посередників кредитний ринок може стає більш сегментованим, де кожна з груп кредиторів повинна знайти свою ринкову нішу. Тому необхідна адаптація традиційних кредитних посередників – банків до сучасних умов, а саме – позиціонування себе у сфері FinTech, обслуговуючи широкий спектр позичальників з різним рівнем кредитного ризику.

Виявлені особливості методичного забезпечення стрес-тестування банків в Україні дозволяють зробити висновки що воно має описовий характер вимог НБУ у частині проведення стрес-тестів. І хоча нове Положення національного регулятора розкрило питання стосовно організаційних аспектів стрес-тестування та формування внутрішньобанківських документів щодо його підтримки, необхідно удосконалювати існуючу методику.

З урахуванням значущі кредитного ризику для сучасних банків та підвищення конкуренції з боку цифрових кредитних площадок, Національному банку України доцільно розробити нові Методичні рекомендації щодо порядку проведення стрес-тестування безпосереднього для кредитного ризику у банках,

В умовах необхідності побудови ефективного кредитного ризик-менеджменту актуальним рішенням проблеми є розробка відповідного нормативного документу, який би ґрунтовно описував всі етапи процесу стрес-тестування безпосередньо для кредитного ризику.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Кредитний ризик визначають як потенційну можливість втрат банку, що мають вартісне вираження, внаслідок неповернення позичальником основного боргу та відсотків за ним, що виникає в результаті порушення цілісності руху кредитних ресурсів, обумовленої впливом різних ризикоутворюючих факторів. - охарактеризувати сутність, складові та особливості банківського кредитного ризик-менеджменту.

2. Мета ризик-менеджменту у банку полягає у підвищенні його економічного, фінансового, соціального потенціалу через механізми формування резервів за ризиками та ризикових інвестицій, а також їх ефективного використання. У роботі було розглянуто функції та принципи банківського ризик-менеджменту. Так, до його основних функцій можна

віднести прогнозування, організацію, регулювання, координацію, стимулювання та контроль; до основних принципів - усвідомленість прийняття, керованість, незалежність, сумісність з рівнем прибутковості та фінансовими можливостями, економічність, можливості передачі.

3. Цифровізація кредитних відносин сучасних банків потребує формування ефективних фінансових технологій «регтеху» управління кредитними ризиками, впровадження яких сприятиме підвищенню ефективності інструментів ризик-менеджменту.

4. Проаналізовано сучасний стан кредитного ринку України.

5. Оцінено залежність ставки за позичками від ризикованості кредитних вкладень: залежність кредитної ставки від рівня ризику описується параболою – зі зростанням ризику підвищується й рівень кредитних ставок, однак цей процес відбувається до певної межі (екстремуму функції), після чого зростання ризику призводитиме до отримання збитків/зменшення дохідності, а відтак й середнього рівня розрахункової ставки.

6. Екстремуму функції відповідає значення ставки 11,05%, тобто це максимальний рівень середньої ставки за кредитами, який можна вважати раціональним – підвищення ставки вище цього рівня в умовах асиметрії інформації призведе до залучення значної кількості ненадійних позичальників та потребує раціонування кредиту

6. Проведено аналіз інструментів ризик-менеджменту кредитного портфеля сучасних банків України. Ефективна система ризик-менеджменту в банках створює можливість своєчасно оцінювати та вживати необхідних заходів, аби не допустити критичну ситуацію, особливо це є важливим для функціонування банків України в сучасних умовах воєнних дій.

7. Описано підходи до стрес-тестування кредитного ризику. Основою формування ефективного механізму стрес-тестування кредитного ризику є організація на основі ризик-менеджменту ефективної взаємодії елементів банківського кредитування, яка забезпечує функціонування раціональної системи кредитного ризик-менеджмента, результатом якого є ефективне кредитування

7. Обґрунтовано вплив цифрових кредитних технологій на моделювання попиту позичальників на кредитному ринку. В умовах посилення конкуренції між традиційними методами банківського кредитування та онлайн-кредитуванням цифрових фінансових посередників на кредитному ринку виникає необхідність проведення аналізу попиту позичальників. Тому впровадження запропонованого алгоритму аналізу буде сприяти активізації й оптимізації процесів кредитування позичальників в умовах розвитку цифрових технологій на кредитному ринку

АНОТАЦІЯ

Клімашевська Олена Дмитрівна

«КРЕДИТНИЙ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ БАНКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньою програмою професійного спрямування «Управління діяльністю банків на фінансовому ринку» Одеський національний економічний університет. м. Одеса, 2022 рік

Випускна робота складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є процеси формування цінової стратегії банків України.

У роботі - визначено наукові підходи до визначення сутності кредитного ризику банків. Охарактеризовано сутність, складові та особливості банківського кредитного ризик-менеджменту. Обґрунтовано вплив цифрової трансформації на кредитний ризик-менеджмент у банках.

У практичній частині проаналізовано сучасний стан кредитного ринку України. Оцінено залежність ставки за позичками від ризикованості кредитних вкладень. Проведений аналіз інструментів ризик-менеджменту кредитного портфеля сучасних банків України.

Запропоновані підходи до стрес-тестування кредитного ризику. Обґрунтовано вплив цифрових кредитних технологій на моделювання попиту позичальників на кредитному ринку.

Ключові слова: кредит, банк, менеджмент, цифровізація, ризик-менеджмент, кредитний ризик, раціонування кредитів

ANNOTATION

Olena Dmitrivna Klimashevskya

"CREDIT RISK-MANAGEMENT OF THE BANK IN TERMS DIGITIZATION"

Qualifying work for obtaining a master's degree in the specialty 072 "Finance, banking and insurance" under the educational program of the professional direction "Management of the activities of banks in the financial market"
Odesa National University of Economics. Odesa, 2022

The thesis consists of three sections. The object of the study is the processes of forming the price strategy of Ukrainian banks.

Scientific approaches to determining the essence of banks' credit risk are defined in the work. The essence, components and features of bank credit risk management are characterized. The impact of digital transformation on credit risk management in banks is substantiated.

In the practical part, the current state of the credit market of Ukraine is analyzed. The dependence of the loan rate on the riskiness of credit investments is estimated. The analysis of risk management tools of the credit portfolio of modern banks of Ukraine was carried out.

Proposed approaches to credit risk stress testing. The impact of digital credit technologies on the modeling of borrowers' demand on the credit market is substantiated.

Keywords: credit, bank, management, digitization, risk management, credit risk, rationing of loans.